

PARTICIPATIEVE METHODEN

Een gids voor gebruikers

Technologiefestival

Colofon

PARTICIPATIEVE METHODEN. Een gids voor gebruikers

Methode: Technologiefestival

Dit is een onderdeel van de publicatie 'Participatieve methoden. Een gids voor gebruikers', een publicatie van het Vlaams Instituut voor Wetenschappelijk en Technologisch Aspectenonderzoek, Vlaams Parlement, 1011 Brussel.

Deze publicatie is eveneens beschikbaar in het Frans onder de titel: Guide de méthodes participatives. Le manuel du praticien, en in het Engels (enkel digitaal) onder de titel: Participatory Methods Toolkit. A practitioner's manuel.

De Engelstalige uitgave 'Participatory Methods Toolkit. A practitioner's manuel' (september 2005) is een gemeenschappelijke publicatie van de Koning Boudewijnstichting en het Vlaams Instituut voor Wetenschappelijk en Technologisch Aspectenonderzoek (viWTA).

Alle publicaties zijn gratis online verkrijgbaar via www.kbs-frb.be of www.viWTA.be.

De volledige publicatie van de handleiding bestaat uit:

- Een korte beschrijving van een ruime waaier aan technieken en methoden
- Dertien diepgaande fiches die in detail een bepaalde methode beschrijven: 21st Century Town Meeting; Charette; Burgerjury; Consensusconferentie; Deliberative Polling; Delphi; Expert panel; Focusgroep; Planningcel; Praatcafé; Scenariomethoden; Technologiefestival; Evaluatie van participatieve processen.
- Een vergelijkende tabel voor de dertien uitvoerig beschreven participatieve methoden
- Algemene richtlijnen en tips voor het inzetten van participatieve methoden.

Redactie originele Engelstalige versie

Stef Steyaert (viWTA) en Hervé Lisoir (Koning Boudewijnstichting)

Eindredactie Nederlandstalige versie

Stef Steyaert (viWTA)

Auteurs

Sara Heesterbeek (Rathenau Instituut, Nederland)

Opmaak en druk

Belgian Advertising (B.AD)

Vertaling

Luk Vanrespaille

Januari 2006

TECHNOLOGIEFESTIVAL

I. DEFINITIE

Een technologiefestival is een groot en laagdrempelig publieksevenement rond één duidelijk afgebakend centraal onderwerp. Het is bedoeld als een middel om tot een begrijpelijke en bredere dialoog te komen over complexe en controversiële sociaal-politieke kwesties, waaraan uiteenlopende facetten zitten. Publieke debatten over wetenschappelijke en technologische kwesties kunnen qua niveau verbeterd en inhoudelijk verrijkt worden door het organiseren van een dergelijk festival. Bezoekers van zo'n festival krijgen de gelegenheid om zich binnen een beperkte tijdsperiode te laten onderdompelen in de verschillende aspecten van het onderwerp. Een festival bestaat uit een evenwichtige mix van informatie, ontspanning en activiteiten die helpt om de publieke kennis en opinie te versterken.

II. WANNEER GEBRUIKEN

Een technologiefestival is uitermate geschikt voor complexe onderwerpen die een actievere betrokkenheid vereisen van het grote publiek. Het geeft mensen een neutraal overzicht van een problematiek en een idee van de rijkdom en reikwijdte van het onderwerp, de verschillende mogelijke perspectieven en de uiteenlopende manieren waarop een moderne maatschappij al met het onderwerp omgaat in het dagelijkse leven, maar ook in de politiek, de kunsten, de media... Een festival is geen geschikte manier om de openbare en politieke discussie wezenlijk te verdiepen maar kan zeker een lopende of vastgelopen discussie aanwakkeren. Ook de politieke besluitvorming kan door een festival ondersteund worden maar een aanzienlijk deel van het programma moet dan wel speciaal met dat doel voor ogen ontwikkeld zijn.

Een technologiefestival kan nuttig gebruikt worden:

- om een grote en diverse groep geïnteresseerde burgers (ongeveer 1.000 bezoekers) bij een onderwerp te betrekken,
- om een volledig overzicht te geven van een complex en controversieel onderwerp waaraan verschillende facetten zitten,
- om kennis over dat onderwerp uit te wisselen,
- wanneer het onderwerp het dagelijkse leven van de bezoekers op een of andere manier beïnvloedt,
- wanneer al heel wat informatie beschikbaar is,
- wanneer gemakkelijk verschillende standpunten afgebakend en gepresenteerd kunnen worden,
- wanneer verschillende disciplines zich al over het onderwerp hebben gebogen (politici, experts, producenten, consumenten, belanghebbenden, ethici, kunstenaars),
- om de organisatie achter het festival een grotere zichtbaarheid en een positief imago te bezorgen.

Een technologiefestival is minder nuttig in de volgende gevallen:

- als de uiteindelijke doelstelling erin bestaat de besluitvorming te beïnvloeden,
- als de uiteindelijke doelstelling erin bestaat de discussie te verdiepen,
- als het budget te krap is,

- als het aantal medewerkers beperkt is,
- als de locatie niet geschikt is voor een grootschalig programma,
- als het onderwerp ééndimensionaal is, voorbehouden voor een beperkt aantal burgers of niet controversieel genoeg,
- als het onderwerp niet op de politieke of sociale agenda staat en er wellicht ook niet op komt.

Het is belangrijk om de festivalgedachte gestalte te geven: bezoekers moeten de keuze hebben om deel te nemen aan verschillende onderdelen van het programma. Bovendien moeten al die onderdelen inhoudelijk op zichzelf staan omdat de mogelijkheid bestaat dat niet alle activiteiten door iedereen die dat zou willen, kunnen worden bijgewoond, vanwege uiteenlopende beperkingen (ruimte, programma...).

Het eerste technologiefestival, 'De Nacht van de Voortplanting', werd georganiseerd door het Nederlandse Rathenau Instituut in september 2001 over het veranderende denken over kinderen krijgen en de mogelijke dilemma's die worden opgeroepen door het gebruik van vruchtbaarheidstechnologieën. Vanwege het overweldigende succes van het evenement, zowel kwalitatief als kwantitatief, werd in november 2003 een tweede festival georganiseerd, 'Homo Sapiens 2.0', over de problematiek van de maakbaarheid en 'verbeterbaarheid' van de mens.

III. PROCEDURE

MERK OP: Deze beschrijving van de procedure is gebaseerd op de manier waarop de eerste twee technologie-festivals in Nederland georganiseerd zijn. De organisatie van deze festivals is sterk afhankelijk geweest van bepaalde kenmerken van de locatie (een wetenschapsmuseum), de organisatie (een instelling voor Technology Assessment), of hebben te maken met tijd, budget, doelstelling en onderwerp. Hoewel dit overzicht een poging is om bepaalde aspecten van een festival te veralgemenen, zullen de meest keuzes betreffende tijd, budget, locatie, partners... afhankelijk zijn van de specifieke omstandigheden, waardoor elk festival een uniek gebeuren is. Pas tijdens het festival zelf kan beoordeeld worden of de gemaakte keuzes de juiste waren.

A. Voorbereiding

Onderwerp:

De organisatie van een festival begint met het bepalen en afbakenen van het onderwerp. Een goed onderwerp is complex, genereert uiteenlopende standpunten en emoties, is actueel en interesseert een breed en divers publiek. Mocht over het onderwerp niet genoeg informatie beschikbaar zijn (een neutraal overzicht, basisonderzoek, enz.), dan begint u de voorbereiding van het festival met het samenstellen van een informatiebrochure. Dit vergt heel wat werk maar het zal tijdens de voorbereiding, het opmaken van het programma, de contacten met de deelnemers, het maken van de website en andere communicatie-instrumenten de moeite en de investering waard blijken.

TIP: Geef het festival een treffende, opvallende naam waaruit duidelijk blijkt wat het onderwerp en de inhoud van het festival zijn.

Een informatiebrochure dient de volgende informatie te bevatten:

Inleiding:

- de reden voor het organiseren van het festival,
- de doelstelling(en) van het festival,
- specifieke en niet-specifieke doelgroepen.

Onderwerp:

- beschrijving van het centrale onderwerp,
- afbakenen van het onderwerp,
- gedetailleerd onderzoek van het onderwerp: de stand van zaken betreffende het onderwerp, het bestaande debat, het uitgebreide netwerk van al wie met het onderwerp bezig is, de sociale en ethische kwesties voor het individu en de ruimere samenleving,
- mogelijke toekomstscenario's,
- mogelijke activiteiten tijdens het festival.

Praktisch:

- samenstelling van het festivalteam (met e-mail-adressen en telefoonnummers),
- gegevens van de organisatie, samen met een korte opdrachtverklaring (kan ook in de inleiding beschreven staan).

TIP: Het Rathenau Instituut gebruikte voor elk van zijn technologiefestivals verschillende informatiebronnen. De Nacht van de Voorplanting was nauw verbonden met de presentatie van drie onderzoeken over onvruchtbaarheid en voortplantingstechnologieën. Die studies werden vooraf door externe onderzoekers geschreven en belichten uiteenlopende aspecten van het onderwerp (historisch, ethisch, antropologisch, demografisch, juridisch, enz.). Omdat voor het thema maakbaarheid van de mens geen overzicht beschikbaar was dat dienst kon doen als achtergrondmateriaal voor het tweede festival, heeft het organiserend team zelf, bij wijze van informatiebrochure, een informatiebrochure samengesteld dat onderverdeeld was in hoofdstukken over de maakbaarheid van het lichaam, de geest en het nageslacht. De brochure focuste op de middelen om mensen te 'verbeteren'. Zo kwamen 10 verschillende technieken en technologieën aan bod: klonen, geslachtsbepaling, pre-implantatie genetische diagnostiek, gentherapie, transplantatiegeneeskunde, cybernetica, cosmetische chirurgie, doping (in de sport), voeding, psychofarmaca. De brochure tastte ook de reikwijdte van het onderwerp af (wat precies moet verbeterd worden?) en onderzocht de sociale pro's en contra's (ethische dilemma's op individueel en collectief niveau, waaronder medicalisering, normalisering, vervreemding, afhankelijkheid, aansprakelijkheid, enz.).

Personeel:

De planning en het projectmanagement voor een technologiefestival zijn de verantwoordelijkheid van een 'festivalteam', dat uit vier à vijf personen bestaat. Terwijl elk lid van het team verantwoordelijk is voor een gedeelte van de organisatie, zullen de inhoudelijke en logistieke medewerkers nauw moeten samenwerken. Hun belangrijkste verantwoordelijkheden worden hieronder in detail opgesomd.

- Algemeen coördinator: vertegenwoordiger van de opdrachtgever of de organisator die in laatste instantie verantwoordelijk is voor het festival. Hij of zij zit de vergaderingen van het festivalteam voor, is verantwoordelijk voor het budget en zorgt ervoor altijd over een algemeen overzicht te beschikken.
- Inhoudelijk coördinator: zorgt voor de inhoudelijke input (of informatiebrochure) en is actief betrokken bij het uitwerken van het programma. Hij of zij houdt zich bezig met de inhoudelijke kant van de verschillende activiteiten, garandeert een evenwichtige samenstelling van het programma en de afzonderlijke delen ervan. Afhankelijk van de grootte van het festival, werkt de inhoudelijk coördinator samen met verscheidene mensen die hem of haar van nauwkeurige informatie voorzien, interessante mensen voorstellen, de actualiteit volgen, op zoek naar hedendaagse voorbeelden en dilemma's, enz. Ze vormen samen de inhoudelijke ploeg. Alle ideeën voor activiteiten moeten goedgekeurd worden door de algemeen coördinator (die over programma en budget gaat), de praktische coördinator en de vertegenwoordiger van de festivallocatie (praktische realiseerbaarheid en eventuele problemen).
- Praktisch coördinator: neemt de hele logistiek voor het programma voor zijn of haar rekening: geeft een wekelijks bijgewerkte stand van zaken met een deelnemerslijst en het meest recente programma, een lijst van alle nevenactiviteiten, alle betrokken personen, technisch personeel, enz. Deze persoon nodigt de deelnemers uit, onderhoudt de contacten met hen en voorziet hen ook van de nodige informatie. Hij of zij werkt de algemene timing uit, zorgt voor briefings, informatie, maaltijdbonnen, terugbetaling van verplaatsingskosten, enz. voor de deelnemers, vóór en tijdens het festival. In nauw overleg met de inhoudelijk coördinator beslist hij of zij wat voor het programma noodzakelijk is en georganiseerd dient te worden.
- Communicatiecoördinator: houdt zich bezig met de promotie: affiches, folders, website, pers (gratis publiciteit!), advertenties en persactiviteiten tijdens het festival.
- Vertegenwoordiger van de festivallocatie (indien het festival extern georganiseerd wordt): geeft informatie over plaats van samenkomst (capaciteit, kaarten, brandweerreglement, bereikbaarheid, parkeergelegenheid, laad- en losinstructies, enz) en het inzetten van personeel (entree, sanitair, veiligheid, catering, bewaking, enz.). Hij of zij checkt het programma op mogelijke ruimteproblemen en andere knelpunten.

Adviescommissie:

Aangeraden wordt om een adviescommissie samen te stellen van 5 tot 7 personen die elk op hun manier op de hoogte zijn van het onderwerp, om:

- ervoor te zorgen dat alle relevante kwesties en de verschillende perspectieven op een evenwichtige en objectieve manier vertegenwoordigd zijn,
- het onderwerp te helpen uitdiepen, door advies te geven over interessante ontwikkelingen, standpunten, publicaties en personen,
- het festivalprogramma goed te keuren.

Deze adviescommissie adviseert drie keer in de loop van de hele voorbereidende fase. De eerste keer gebeurt dat meteen nadat het onderwerp is bepaald. Dit impliceert dat de samenstelling van de adviescommissie helemaal aan het begin van het hele proces moet gebeuren. De adviescommissie kan gevraagd worden een tweede keer kritisch te adviseren op het ogenblik dat het voorlopige programma besproken dient te worden en tot slot kunnen de leden elk een gedeelte van het programma toegewezen krijgen, waarvoor ze dan fungeren als wandelende encyclopedie voor het inhoudelijk team. Vooral de eerste en de tweede consultatie zijn belangrijk en het zal bijzonder vruchtbaar blijken om een fysieke bijeen-

komst te beleggen met alle leden, de algemeen en de inhoudelijk coördinator. Op de eerste vergadering van de commissie wordt de bedoeling van het festival uitgelegd en de rol van de adviescommissie duidelijk afgebakend. De leden moeten er zich van bewust zijn dat hun functie erin bestaat het inhoudelijke team bij te staan en te adviseren. Advies over afzonderlijke delen van het programma (de derde consultatie) kan ook gegeven worden (rechtstreeks, via e-mail of telefonisch) aan het lid van het inhoudelijk team dat rond het bewuste gedeelte werkt.

Andere mensen die bij de organisatie betrokken zijn:

Bij het uitwerken van het festival zullen veel mensen betrokken zijn:

- Sprekers: het programma van het festival leunt op de inzet van vele inleiders (geven op een visueel aantrekkelijke manier basisinformatie over het onderwerp), gespreksleiders en begeleiders (leiden de debatten), panelleden (verdedigen tijdens een debat een bepaalde positie), schrijvers (komen voorlezen uit hun werk), columnisten (vertolken hun opinie), interviewers (live interviews met interessante deelnemers, met publiek), entertainers (gaan op hun eigen creatieve manier om met het onderwerp), enz.
- Zaalverantwoordelijken: zijn verantwoordelijk voor het verloop van een deel van het programma in een lokaal of zaal. Ze superviseren de toegang van het publiek (maximumcapaciteit!!!), zorgen voor de sprekers en stellen hen ook voor, houden zich bezig met het publiek, verspreiden de microfoons tijdens de interactieve gedeeltes met het publiek, enz. Ze worden bijgestaan door een bewaker of suppoost die zich bij de deur bevindt en eventueel mensen zal tegenhouden die de ruime willen betreden, nadat de sessie begonnen is.
- Locatiemanagers: bevinden zich op een centrale plaats en staan ter beschikking voor allerlei praktische vragen over de locatie, het programma en het algemene schema van het festival. Ze kunnen mensen van het festivalteam contacteren indien nodig.
- Technisch personeel: helpt bij alle praktische problemen.
- ICT-ondersteuning: biedt hulp bij multimediapresentaties, videovertoningen, enz., maar nemen ook de presentaties en debatten, interviews en discussies op.
- Exposanten: nemen het beurs- of salongedeelte van het programma of de informatiestand voor hun rekening
- Receptionisten: verwelkomen de bezoekers, overhandigen het programma en geven informatie. De receptie wordt bij voorkeur in drie onderdelen opgesplitst: bezoekers, sprekers en pers.
- Waarnemers en evaluatoren: bezoeken bepaalde onderdelen van het programma om het festival te evalueren. Er wordt ook aangeraden de bezoekers en deelnemers bij het binnenkomen een evaluatieformulier te geven dat ze bij vertrek aan de receptionist kunnen geven, in de daartoe bestemde bus werpen of met een voorgefrankeerde envelop terugsturen.
- Journalisten: wonen de verschillende onderdelen van het programma bij en geven hun indrukken. Dat materiaal zal gebruikt worden voor de website en kan ook deel uitmaken van een festivalsyllabus. Het is belangrijk voor de inhoud en de communicatie om het eens te worden over de doelstelling van het rapport en alle journalisten vooraf goed te brieven. Als het om verschillende journalisten gaat, kan het handig zijn om een afgevaardigde van de journalisten aan te stellen.
- Catering: voorzie maaltijden voor alle deelnemers en betrokkenen (maak een schema van wie op welk tijdstip kan eten!) en een cateringpunt waar de bezoekers die het hele programma willen volgen iets kunnen eten.
- Bewakers: bevinden zich op elk punt waar de toegang niet zonder meer vrij is, waar het publiek bepaalde instructies moet krijgen, waar de bezoekers stil moeten zijn, enz.

TIP: Het is van belang dat alle namen en telefoonnummers van de mensen die verantwoordelijk zijn voor een gedeelte van het programma aan iedereen bekend zijn. Er moet daarom een lijst van worden opgesteld en verspreid.

Planning van de activiteiten:

Een festival bestaat uit een evenwichtige mix van heel wat verschillende activiteiten die gelijktijdig plaatsvinden.

Afhankelijk van het onderwerp, de festivallocatie, het budget, de beschikbare mankracht en tijd, kunnen tijdens een festival de volgende activiteiten georganiseerd worden:

- Presentaties: mensen worden op de efficiëntste manier in een bepaald onderwerp geïntroduceerd door lezingen over bepaalde aspecten ervan. De stand van zaken, politieke en ethische standpunten, toekomstscenario's..., het kan allemaal via interactieve presentaties overgebracht worden. Het is van cruciaal belang dat deze lezingen visueel aantrekkelijk gebracht worden en dat de sprekers een interessante inleiding geven. Voor een breed maar op voorhand niet te duiden publiek, moeten de presentaties heel wat basisinformatie bevatten die de bezoekers tijdens het festival kunnen gebruiken. Een presentatie mag zo'n 30 minuten duren en wordt gevolgd door een interactieve vraag-en-antwoordsessie van een kwartier.
- Debatten: een debat is nuttig om basisinformatie (uit een presentatie) te contextualiseren en de verschillende contrasterende standpunten te bediscussiëren. Debatten kunnen op heel wat verschillende manieren georganiseerd worden en een festival is een goede gelegenheid om met verschillende methoden te experimenteren. Peilingen bij het publiek, snelle debatten pro/contra, korte interviews, persoonlijke getuigenissen of ervaringen kunnen allemaal gebruikt worden om een debat vorm en inhoud te geven. Het panel kan vooraf op het podium hebben plaatsgenomen of de deelnemers betreden het op het ogenblik dat hun standpunt wordt voorgesteld. De rol van de gespreksleider is hoe dan ook zeer belangrijk. Hij of zij moet een open en kritische geest hebben maar ook gevoelig zijn voor de processen in het panel en bij het publiek en stelt zich coöperatief op. Een debat kan een half uur tot een uur duren, afhankelijk van het onderwerp en de vorm.
- Interviews: een interview is een heel eenvoudige en gemakkelijke manier om meer te weten te komen over iemands persoonlijke ervaringen, motieven en overtuigingen. Interviews worden meestal voorbehouden voor de meest interessante en tot de verbeelding sprekende deelnemers, maar ook relatief onbekende mensen kunnen zeer waardevolle standpunten en ervaringen hebben.
- Peilingen: als input voor een debat kan aan de bezoekers die het festival betreden of tijdens andere onderdelen van het programma een vraag gesteld worden.
- Lab: bij ingewikkelde, high-tech onderwerpen kan het zeer belangrijk zijn om zelf, eigenhandig bepaalde ervaringen op te doen.
- Ontmoeting met de professionals: eenvoudig gepresenteerde korte sessie waarin de bezoekers de gelegenheid wordt geboden rechtstreeks vragen te stellen aan de aanwezige deskundigen.
- Demonstraties
- Interactieve workshops
- Stands van exposanten
- Kunst
- Infobeurs

- Speakers corner
- Standup-comedy
- Film
- Theater
- Quiz
- Wedstrijden (essaywedstrijd, debat, enz.)
- Muziek

TIP: Probeer de inleidende presentaties in het begin van het programma te plaatsen. De aanwezigen krijgen op die manier de gelegenheid om zich te informeren over onderwerpen die tijdens de debatten en andere programma-activiteiten aan bod komen.

B. Het festival

Het programma van een festival moet druk en uitgebreid zijn. Bezoekers kiezen hun eigen programma uit een overvloed aan activiteiten. Dat houdt in dat heel waarschijnlijk niet alle onderdelen van het programma kunnen worden bijgewoond. Er moeten keuzen gemaakt worden. De twee Nederlandse voorbeelden van technodefestivalen duurden een hele dag. Ze begonnen in de namiddag en duurden tot middernacht of later. De activiteiten kunnen echter ook uitgespreid worden over een hele week.

Ook de locatie is een belangrijke keuze. Alle activiteiten kunnen op één plaats georganiseerd worden maar het kan ook verspreid over verscheidene locaties binnen een stad of zelfs in verschillende steden van het land. Als de organiserende instelling of een partnerorganisatie over het hele land verspreid zit, kan het festival ook op nationale schaal georganiseerd worden.

TIP: Los van de beslissingen over de grootte van het festival en de omvang van het programma, de duur en de locatie, is het altijd van belang dat de sfeer en de inhoud van het festival door het publiek als een eenheid worden gezien.

TIP: Denk eraan dat het voor sommige mensen problematisch is om op bepaalde dagen van de week of in het jaar aanwezig te zijn om praktische of religieuze redenen.

LEGENDA

= lezingen
  = debatten en confrontaties
  = interviews en talkshow
  = cultureel

tijd	GLAZEN ZAAL	FILMZAAL	THEATERZAAL	DA VINCIZAAL
12.00	CENTRALE OPENING			
12.15				
12.30				
12.45				
13.00		MAAKBARE BABIES		
13.15		Lezing over keuzes	HOMO XEROX	
13.30		voor de geboorte	Lezing over kloneren	
13.45				
14.00	COLUMNS DOOR Frans	GOOCHELEN MET GENEN		
14.15	Meulenberg, Emma Brunt	Lezing over gentherapie	LANG LEVE DE MENS	
14.30	Rudi van den Hoofdakker		Lezing over veroudering	
14.45	en J.W. Maryson		en onsterfelijkheid	
15.00		HOMO SAPIENS 1.0		PRETTIG GESPREK
15.15	STAND UP COMEDY	Lezing over de geschiedenis	HET GEKOZEN KIND	Met Henk Schiffmacher
15.30	Maakbaarheid volgens	van de maakbaarheid	Debat over maakbaar-	
15.45	stand up comedians		heid en politiek	PRETTIG GESPREK
16.00		BERICHTEN UIT DE BOVEN-		Met Ronald Plasterk
16.15		KAMER Lezing over maakbaar		
16.30	COLUMNS DOOR Frans	gedrag en psychofarmac	WIE BEPAALT, WIE BETAALT?	STRIJD OVER SEKSE
16.45	Meulenberg, Emma Brunt		Debat over maakbaar-	Confrontatie over
17.00	Rudi van den Hoofdakker	HERSENKRAKERS	heid en politiek	geslachtskeuze
17.15	en J.W. Maryson	EN BREINBREKERS		
17.30		Lezing over neurochirurgie	OMDAT JE HET WAARD BENT?	HET EEUWIGE LEVEN
17.45			Debat over	Confrontatie over
18.00	STAND UP COMEDY	VAN MENS TOT MENS	cosmetische chirurgie	onsterfelijkheid
18.15	Maakbaarheid volgens	Lezing over		
18.30	stand up comedians	vervangingsgeneeskunde	GELUK OP RECEPT	PRETTIG GESPREK
18.45			Debat over pillen voor	Met Emma Brunt
19.00		ZO GOED ALS NIEUW!	de psyche	PRETTIG GESPREK
19.15		Lezing over (reconstructieve)		Cisca Dresselhuys
19.30		cosmetische chirurgie		

19.45			WETEN MET GEWETEN	SCOREN!
20.00	COLUMNS DOOR	CYBERNETICS	Debat over de verantwoordelijkheid van de wetenschap	Confrontatie over doping
20.15	Ronald Giphart	Lecture on the future of		
20.30	Def P., Roel Janssen	human enhancement		
20.45	en Peter Winnen		VOOR GOD SPELEN	PRETTIG GESPREK
21.00	STAND UP COMEDY	KLEIN MAAR GROOT	Debat over maakbaarheid	Antoine Pieters
21.15	Maakbaarheid volgens	Lezing over	en levensbeschouwing	
21.30	stand up comedians	nanotechnologie		PRETTIG GESPREK
21.45			GENEN VOOR GOUD	Met Willem Koert
22.00	COLUMNS DOOR	CYBORGS	Debat over topsport en	
22.15	Ronald Giphart	Lezing over de grens	(genetische) doping	PRETTIG GESPREK
22.30	Def P., Roel Janssen	tussen mens en machine	Met een inleidende lezing	Robert Schoemaker
22.45	en Peter Winnen		door Peter Schjerling	
23.00				
23.15			LATE NIGHT SHOW	
23.30			De afsluiting van Homo	
23.45			Sapiens 2.0	
00.00	FEEST			
00.15	Met medewerking van			
00.30	DJ Rednose Distrikt			
00.45	Tot 02.00 uur			

Programma onderdelen buiten de zalen:

- Supermarkt van de Toekomst
- Apotheek van de Toekomst
- Brainmachine
- Metamorfose-machine
- Videolounge
- Expositie The Bizarre and the Beautiful
- Wonderlab
- Make a face
- Mode en kunst
- Monologen

IV. OVER DE BENODIGDE MIDDELEN

A. Tijdslijn

De organisatie van een festival is een zeer complex en tijdrovend proces. De voorbereidingstijd is afhankelijk van heel wat factoren, waaronder ervaring, competentie, controversieel karakter van de problematiek, duur van het project, grootte van het festival, enz. Bij voorkeur wordt een jaar voor het festival met de organisatie gestart.

B. Budget

Afhankelijk van de gemaakte keuzen, zullen de volgende onderdelen tot de budgetposten van het festival behoren:

- festivallocatie
- personeel
- technologie (audio, video, multimedia)
- bijkomende activiteiten waaronder een infobeurs, demonstraties, enz. die voor het festival worden ingericht
- reis- en eventueel verblijfkosten voor alle deelnemers
- communicatie en promotie
- apparatuur en materiaal
- decoratie (fysiek en virtueel)
- catering

TIP: De hoeveelheid tijd die het festivalteam nodig heeft voor de voorbereiding van het evenement bepaalt in aanzienlijke mate het budget. Soms is het beter om externe knowhow in te huren. Externen zijn soms bekwaamer in bepaalde taken en hebben daarom minder tijd nodig.

Een festival kan een gratis evenement zijn. Er kan ook entreegeld gevraagd worden. De prijs van een entreekaartje moet dan wel in verhouding staan tot het aangeboden programma. Het verdient aanbeveling het entreegeld niet te laten uitstijgen boven het dubbele van dat voor twee goede debatten in een bekend centrum.

V. ANDERE BESTE PRAKTIJKEN EN MOGELIJKE VALKUILEN

Sommige zaken zijn van cruciaal belang voor het organiseren van een echt festival, en niet gewoon een wat groot uitvallen publieksactiviteit:

- De aard van de bezoekers moet heterogeen genoeg zijn
- Het aantal bezoekers: sessies die door slechts enkele mensen worden bijgewoond dragen niet echt bij tot het festivalkarakter van het evenement! Probeer in dat geval in kleinere ruimten of door de ruimte in te perken een vollere indruk te wekken.
- De sfeer moet ontspannen zijn. Als mensen op bepaalde ogenblikken geen zin hebben om een sessie bij te wonen, moeten ze op andere verrassende manieren met de problematiek kunnen geconfronteerd worden. Daarom verdient het aanbeveling om een interessant programma van nevenactiviteiten te voorzien.
- Articuleer het programma van het festival rond beleidsimplicaties en -keuzen, zodat u achteraf concrete resultaten en adviezen overhoudt.